

ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА  
"КНИЖКОВА ПАЛАТА УКРАЇНИ ІМЕНІ ІВАНА ФЕДОРОВА"

ІНСТРУКЦІЯ  
ПРО ПОРЯДОК НАДАННЯ  
МІЖНАРОДНОГО СТАНДАРТНОГО НОМЕРА  
КНИГИ (ISBN) В УКРАЇНІ

(схвалено Вченою радою, протокол № 8 від 27.08.2015)

Київ • 2015

## ЗМІСТ

Передмова.....	3
1. Загальні положення .....	8
2. Порядок надання ISBN видавцям/виробникам.....	8
3. Видання, що підлягають Міжнародній стандартній нумерації в системі ISBN .....	9
4. Склад і структура ISBN.....	14
5. ISBN у штриховому коді символіки EAN-13.....	16
6. Реєстр ISBNs і метадані, що їх супроводжують .....	16
7. Розміщення ISBN.....	17
8. Порядок надання ISBN виданням .....	18
9. Відповідальність видавців щодо використання ISBN .....	20
10.Інформація про ISBN .....	21

## ПЕРЕДМОВА

Уперше ідея щодо необхідності створення зручної в користуванні системи Міжнародної стандартної нумерації книг прозвучала на Третій міжнародній конференції з питань дослідження книжкового ринку та раціоналізації в книжковій торгівлі, яка проходила в Берліні 1966 року. Саме в той час значна частина видавців і книгорозповсюджувачів провідних країн Європи з метою удосконалення процесів оброблення замовлень видань та їхньої інвентаризації уважно вивчали можливість використання у своїй діяльності сучасних комп'ютерних технологій. Стало цілком зрозуміло, що ефективна автоматизована система має базуватися на простій та унікальній нумерації видань, здатній однозначно ідентифікувати кожне окреме видання. Система, що повністю відповідала цій вимозі, нині відома як система Міжнародної стандартної нумерації книг і застосовується у 166 країнах. В основу цієї системи покладено Міжнародний стандартний номер книги — ISBN (International Standard Book Number).

Історія ISBN бере свої витoki з 1968 року, коли у Великобританії цей номер уперше був репрезентований як Стандартний номер книги (SBN). Згодом дев'ятизначний SBN було трансформовано в десятизначний International SBN, який був ратифікований Міжнародною організацією зі стандартизації (ISO) у 1970 році як Міжнародний Стандарт 2108. Десятизначний ISBN використовувався упродовж майже сорока років, аж до 31.12.2006 р.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій, зокрема виникнення та повсюдне застосування Інтернету, який нині став головним засобом розповсюдження різноманітної інформації в глобальних масштабах, спричинив, зокрема, появу на ринку електронних видань (локальних, мережних, комбінованого використання), викликав стурбованість фахівців щодо можливостей системи ISBN, яка базується на десятизначному номері. Керівниками Міжнародного агентства ISBN та інших релевантних організацій було ухвалене рішення про перегляд чинного стандарту 2108 і надалі (з 2007 року) використовувати номер ISBN у форматі тринадцятизначного ідентифікаційного номера ISBN Bookland/EAN, щоб забезпечити нумераційні можливості системи ISBN на майбутнє.

Використання ISBN дає змогу об'єднати в єдину систему видання, книгорозповсюдження та інформаційне обслуговування. Він замінює довгі бібліографічні описи, уможлиблює укладання та актуалізацію книготоргівельних каталогів і бібліографічних баз даних. ISBN є ключем для пошуку необхідних видань, які випускаються у світі, в автоматизованих системах на національному та міжнародному рівнях. ISBN може бути представлений у вигляді штрихового коду символіки EAN-13. Спочатку ISBN був призначений для ідентифікації книжкових видань, однак з розвитком інформаційних технологій Міжнародний стандартний номер книги стали

проставляти не тільки на книгах і брошурах у друкованому вигляді, а й на електронних виданнях, окремих видах аудіовізуальної продукції.

**ISBN однозначно й безпомилково ідентифікує лише одне неперіодичне видання (далі — видання) одного конкретного видавця, є неповторним і використовується тільки для цього видання. На основі ISBN будується штриховий код для книжкового видання.**

**У видавництвах ISBN використовують під час проведення таких робіт:**

- ідентифікація назви видання у видавничих каталогах і рекламних проспектах;
- управління складом готової продукції;
- оброблення замовлень;
- оформлення рахунків і бухгалтерської звітності;
- проведення моніторингу продаж;
- оброблення статистичних даних;
- оброблення даних про видання, що повернуті як нереалізовані;
- укладання переліку видань у довідниках на паперових і електронних носіях, на сайтах у мережі Інтернет.

**У Книжковій палаті України ISBN використовують для:**

- державної бібліографічної реєстрації видань;
- створення державних бібліографічних покажчиків;
- створення бази даних національної бібліографії;
- створення предметних покажчиків і довідників.

**У системі книгорозповсюдження типу "Books in Print" (книги в продажу та виробництві), книгорозповсюджувальних і гурто-вих організаціях ISBN використовують під час:**

- створення бази даних видань, що є в продажу і тих, що вже реалізовані;
- створення бібліографічних баз даних і каталогів для книжкової торгівлі;
- обслуговування замовлень, зокрема таких, що надходять через мережу Інтернет;
- моніторингу внутрішніх логістичних процесів;
- контролю за складом готової продукції;
- спостереження за внутрішніми процесами планування та забезпечення матеріально-технічного постачання;
- оформлення рахунків-фактур і бухгалтерської звітності;
- оброблення даних щодо продажу.

**У книгарнях ISBN використовують під час:**

- пошуку бібліографічних даних;
- пошуку адреси видавця або книгорозповсюдjuвача;

- замовлення видань, зокрема через мережу Інтернет;
- управління запасами видавничої продукції;
- ведення розрахунків з покупцем;
- використання електронної системи касових розрахунків.

**У бібліотеках ISBN використовують під час:**

- замовлення видань;
- інформаційного пошуку;
- створення зведених каталогів;
- каталогізації видань;
- міжнародного книгообміну;
- міжбібліотечного книгообміну;
- створення бібліографічних баз даних;
- складання статистики книгообміну.

**Управління системою ISBN на міжнародному рівні здійснює Міжнародне агентство ISBN** (Великобританія, м. Лондон). Головні функції Міжнародного агентства такі:

- пропагування, координація, упровадження, здійснення нагляду за системою ISBN в усьому світі;
- представлення інтересів ISBN-спільноти в інших релевантних організаціях;
- призначення відповідних організацій національними агентствами ISBN, а в разі необхідності відміна таких призначень;
- визначення ідентифікаторів груп<sup>1</sup>, сфер їхньої діяльності і за-кріплення їх за відповідними національними агентствами ISBN;
- виділення національним агентствам ISBN діапазонів унікальних ідентифікаторів видавців<sup>2</sup> і забезпечення процесу ведення точних реєстрів цих ідентифікаторів;
- забезпечення підтримки щодо ISBNs та відповідних метаданих — через реєстри, що їх ведуть національні агентства ISBN;
- здійснення моніторингу і проведення політики стосовно управління діяльністю національних агентств ISBN, зокрема процесом реєстрації ISBN, включаючи отримання будь-яких фінансових надходжень, пов'язаних з цим процесом;
- допомога у виявленні дубльованих ISBN;
- розглядання апеляцій щодо рішень, прийнятих національними агентствами ISBN;
- розроблення нормативних документів для користувачів системи ISBN;

<sup>1</sup> Номер реєстраційної групи (відповідно до ISO 2108:2005 "Information and documentation. International Standard Book Number").

<sup>2</sup> Номер реєстранта (відповідно до ISO 2108:2005 "Information and documentation. International Standard Book Number").

— впровадження та здійснення фінансових заходів, які необхідні для забезпечення діяльності Міжнародного агентства ISBN, у тому числі фінансові надходження від національних агентств ISBN.

Міжнародне агентство ISBN надає ідентифікатор групи, що позначає або групу країн (наприклад, 3 — для німецькомовних країн) або окрему країну, географічний регіон, мовну область, інші форми регіональних одиниць. Кількість цифр в ідентифікаторі групи залежить від річного обсягу книжкової продукції країни.

**Для управління системою ISBN на національному рівні в країнах створюються національні агентства ISBN** або визначаються відповідні органи, що діють як національні агентства ISBN. Національні агентства ISBN можуть діяти також на регіональному рівні або бути об'єднані за мовною ознакою тощо. У межах однієї групи можуть діяти декілька національних агентств (наприклад, ідентифікатори групи 978-0 і 978-1 належать різним агентствам в Австралії, англomовній Канаді, Великобританії, США тощо). Функції національного агентства ISBN в Україні виконує Державна наукова установа "Книжкова палата України імені Івана Федорова" (далі — Агентство ISBN). Агентство ISBN несе відповідальність на території України за:

- пропаганду та впровадження системи ISBN;
- забезпечення постійного обслуговування користувачів системи ISBN;
- контроль за правильністю функціонування системи ISBN;
- надання видавцям ідентифікаторів у системі ISBN та укладання відповідного покажчика;
- ведення реєстрів ISBN і метаданих, що їх супроводжують, у відповідності до вимог Міжнародного агентства ISBN;
- забезпечення доступності до ISBNs та метаданих, що їх супроводжують, іншим національним агентствам ISBN та користувачам системою ISBN у відповідності до політики, що її проводить Міжнародне агентство ISBN;
- збирання та опрацювання статистичних даних, пов'язаних з діяльністю системи ISBN і щорічне інформування про них Міжнародного агентства ISBN;
- дотримання політики щодо ISBN і процедур, що встановлені Міжнародним агентством ISBN у відповідності до положень чинного стандарту ISBN;
- впровадження штрихового кодування видань на основі ISBN;
- підготовка інструктивно-методичних документів;
- надання ISBNs видавцям та виданням;
- надання консультацій щодо функціонування системи ISBN і штрихового кодування книжкової продукції.

Швидке поширення у світі системи штрихового кодування спричинило підписання Контракту між EAN International — Міжнародною асоціацією товарної нумерації, UCC — Північно-американською асоціацією штрихового кодування та Міжнародним агентством ISBN (з Міжнародним агентством ISMN і Міжнародним центром ISSN також), який передбачає створення умов для використання системи штрихового кодування та нумерації товарів EAN/UCC (нині GS1) Міжнародним агентством ISBN. Цей контракт уможливорює гармонійне використання системи ISBN із системою EAN/UCC (нині GS1) і взаємно визначає й визнає сфери їхнього застосування. Щоб забезпечити унікальність систем та їхню технічну сумісність, умовами Контракту передбачено використання Міжнародним агентством ISBN спеціального міжнародного префіксу EAN/UCC (нині GS1) для ISBN — "Bookland", що має значення 978, і конвертування десятизначного ISBN в ідентифікаційний номер ISBN Bookland/EAN (ідентичний глобальному номеру товарної позиції GTIN<sup>3</sup> структури EAN/UCC-13), який може бути представлений у вигляді штрихового коду символіки EAN-13.

Інструкція складається з передмови, загальних положень, дев'яти розділів, де розглядаються видання, які підлягають Міжнародній стандартній нумерації, склад, структуру ISBN, ISBN у штриховому коді символіки EAN-13, розміщення, порядок надання та відповідальність щодо використання ISBN, а також формат метаданих.

---

<sup>3</sup> Ідентифікаційний номер GS1, що забезпечує однозначну ідентифікацію товарної позиції будь-де у світі.

# ІНСТРУКЦІЯ ПРО ПОРЯДОК НАДАННЯ МІЖНАРОДНОГО СТАНДАРТНОГО НОМЕРА КНИГИ В УКРАЇНІ

## 1 Загальні положення

**1.1** Цю Інструкцію розроблено на підставі Угоди про співробітництво з Міжнародним агентством ISBN, підписаної 13.01.1996 міністром України у справах преси та інформації, Наказу міністра інформації України від 21.02.1997 №6 "Про передачу функцій Національного агентства ISBN Книжковій палаті України", Закону України "Про видавничу справу", на основі положень Міжнародного стандарту ISO 2108:2005 "Information and documentation. International Standard Book Number та офіційного видання Міжнародного агентства ISBN — "Посібник для користувачів системи ISBN". Інструкція визначає порядок надання Міжнародного стандартного номера книги (International Standard Book Number-ISBN) в Україні.

**1.2 Міжнародний стандартний номер книги (ISBN)** — універсальний ідентифікаційний код, який проставляється на книгах і брошурах на різних носіях інформації незалежно від способу їхнього виготовлення, розповсюдження, тиражу та обсягу. ISBN супроводжує видання, починаючи з моменту їхнього виготовлення.

**1.3** ISBNs надають книгам і брошурам, підготовку і випуск яких здійснюють видавці (самостійно або разом із зарубіжними партнерами, а також міжнародними організаціями, членом яких є Україна, незалежно від місця виготовлення тиражу), які як суб'єкти видавничої справи внесені до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції (далі — Державний реєстр).

**1.4** ISBN є обов'язковим основним елементом у рамках міжнародного та міжбібліотечного книгообміну, а також книжкової торгівлі.

**1.5** Державна наукова установа "Книжкова палата України імені Івана Федорова" виконує функції національного агентства ISBN в Україні (далі — Агентство ISBN), яке забезпечує впровадження системи ISBN, контролює правильність її функціонування, проводить консультації, надає ідентифікатори видавцям, а також виробникам окремих видів аудіо-, візуальної, аудіовізуальної продукції і надає їм у користування відповідні номери ISBNs.

## 2 Порядок надання ISBN видавцям/виробникам

**2.1** Для отримання ідентифікаторів у системі ISBN і відповідних ISBNs видавці/виробники надають Агентству ISBN такі документи:

**2.1.1** Гарантійний лист на бланку видавця/виробника, в якому має бути зазначено: місцезнаходження; номери телефонів і факсів; адреса для листування; електронна адреса; адреса сторінки в мережі Інтернет (за наявності).



**2.1.2** Копія Свідоцтва про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції (згідно зі ст. 12 Закону України "Про видавничу справу"), завірена видавцем, де в графі "види діяльності у видавничій справі" зазначено: видавнича діяльність.

**2.1.3** Копія Статуту видавця<sup>4</sup>, який має право здійснювати видавничу діяльність без внесення до Державного реєстру (відповідно до частини 4-ї та 5-ї ст. 12 Закону України "Про видавничу справу").

**2.1.4** Копія Статуту виробника<sup>4</sup>, який має право виготовляти слайди, фільми та відеофільми, що розповсюджуються як навчальні посібники.

**2.2** Для визначення Агентством ISBN відповідного ідентифікатора видавця в системі ISBN і здійснення розрахунку відповідного блоку ISBNs видавець має повідомити в листі дані щодо видавничої продукції, яка планується до випуску впродовж поточного року (місяця, кварталу, півріччя) у паперовому та електронному вигляді у форматі метаданих (дані, що описують об'єкти даних), визначеному Міжнародним агентством ISBN у співпраці з національними агентствами ISBN, а також зазначити кількість видань за минулий та на наступний роки.

**2.3** За результатами розгляду листа Агентством ISBN надається відповідна кількість ISBNs для ідентифікації видань, які випускатиме видавець упродовж поточного року (місяця, кварталу, півріччя), про що його повідомляють листом.

**2.4** Наступна видача ISBNs відбувається за наявності переліку запланованих видань у паперовому та електронному вигляді.

### **3 Видання, що підлягають Міжнародній стандартній нумерації в системі ISBN**

#### **3.1 ISBN надають таким друкованим виданням:**

- кожній книзі або брошурі (далі — книзі), що є самостійним закінченим твором або частиною будь-якого твору (згідно з ДСТУ 3017—95 "Видання. Основні види. Терміни та визначення" книга — книжкове видання обсягом понад 48 сторінок; брошура — книжкове видання обсягом від 4 до 48 сторінок);
- багатотомному і комплектному виданню у цілому;
- кожному самостійному тому (книзі, частині) багатотомного і серійного видання;
- кожній книзі, що є складовою частиною комплектного видання, має окремі вихідні відомості і може розповсюджуватися самостійно;
- кожному перекладному виданню;
- кожному перевиданню або передруку книги, зокрема факсимільним й репринтним виданням;

- кожному виданню з однією й тією самою назвою, що відрізняється поліграфічним виконанням (форматом, палітуркою тощо);
- збірникам нормативних документів;
- образотворчим виданням з текстом, зокрема календарям книжкового типу;
- картографічним виданням (атласам та картам (мапам));
- препринтам;
- комбінованим виданням;
- окремим видам аудіо-, відео-, аудіовізуальної продукції;
- виданню, примірник(и) якого (вже в обкладинці) роздруковують на спеціальному обладнанні на замовлення покупця у необхідній йому, як правило, невеликій кількості (технологія друку "print-on-demand"), а не доставляють зі складу готової продукції дистриб'ютора або видавця *(зокрема, це стосується тих видань, тиражі яких вже повністю розійшлися)*.

**3.1.1** Згідно з положеннями стандарту ДСТУ 4515:2006 "Інформація та документація. Видання. Міжнародна стандартна нумерація серіальних видань" ISBN, поряд з ISSN надають також:

- окремому випуску (тому) продовжуваного видання монографічного характеру, які мають, крім загальної назви всього видання, власну назву випуску (тому);
- кожному серійному виданню, що входить до складу періодичної чи продовжуваної серії.

### **3.2 ISBN, крім друкованих видань, надають також**

- **електронним виданням** (згідно з ДСТУ 7157:2010 "Інформація та документація. Видання електронні. Основні види та вихідні відомості"): електронному аналогу (копії, версії) друкованого видання, самостійному електронному виданню. За технологією використання: локальному, мережевому чи комбінованого використання. За характером взаємодії з користувачем: детермінованому чи недетермінованому (інтерактивному).

У тому числі програмним продуктам навчального та інструктивного характеру (наприклад: автоматизована система тренінгу):

- програмному продукту, доступ до якого здійснюється за допомогою різних операційних систем і/або командних мов, надають окремий ISBN;
- якщо програмний продукт актуалізують, переглядають чи вносять правки, і ці зміни є такими, що цей продукт можна назвати новим — йому надають новий ISBN;

---

<sup>4</sup> Надалі в тексті для зручності замість "видавець/виробник", "виробник" наведено "видавець".

- якщо програмний продукт випускають повторно (в межах одного календарного року), навіть у новому пакуванні, проте без значних відмінностей у виконанні, йому надають той самий ISBN;
- технічному посібнику, що випускається як додаток, що вкладається або додається до програмного продукту, надається той самий ISBN, що й цьому програмному продукту;
- окремим компонентам комплекту, які можуть розповсюджуватись самостійно і всьому комплекту в цілому — надаються різні ISBNs;
- ISBN надається програмному продукту незалежно від його фізичної форми (наприклад, якщо програмний продукт завантажується в комп'ютер користувача з бази даних віддаленого доступу);
- ISBN ідентифікує не тільки сам програмний продукт, а й визначає видавця. ISBN не використовується для ідентифікації розповсюджувача програмного продукту;
- кожному компонентіві комбінованого видання;
- кожному самостійному тому (частині) багатотомного і серійного електронного видання;
- слайдам, фільмам та відеофільмам, що розповсюджуються як навчальні або виробничо-практичні посібники;
- звуковим електронним виданням ("розмовляючим" книжкам);
- мультимедійним електронним виданням;
- мікроформам (мікрофільмам, мікрофішам);
- виданням для незрячих шрифтом Брайля.

**3.3** Кожному виданню, що має однаковий зміст, але різні якісні чи формальні ознаки, надають власний ISBN:

- комунікативним засобам типу: друкований твір, мікроформа, касета, дискета, компакт-диск тощо;
- виданню в обкладинці, палітурці, на машинних носіях;
- виданню в різних палітурках;
- навчальній літературі, надрукованій одним кеглем, і спеціальному виданню для користувачів з вадами зору, надрукованому більшим кеглем;
- виданню з одно- і двостороннім друком;
- виданню, виготовленому за технологією "друк-на- вимогу"/"print-on-demand". При незначних відмінностях у форматі видання (в порівнянні з форматом оригінального видання), що пов'язані зі специфікацією обладнання "друк-на- вимогу" новий ISBN не надають:

Наприклад:

ISBN 978-966-97420-1-2 (палітурка, оригінальне видання)

ISBN 978-966-97420-2-0 (обкладинка, технологія "друк-на- вимогу")

ISBN 978-966-97420-3-5 (обкладинка, оригінальне видання)

ISBN 978-966-97420-3-5 (обкладинка, технологія "друк-на- вимогу")

— друкованому виданню та його електронному аналогу у різних форматах:

Наприклад:

ISBN 978-966-577-001-2 (палітурка)

ISBN 978-966-577-002-0 (обкладинка)

ISBN 978-966-577-003-2 (PDF)

ISBN 978-966-577-005-3 (EPUB)

ISBN 978-966-577-006-0 (FB2)

— електронному виданню в одному форматі з різними налаштуваннями встановленого технічного засобу захисту авторських прав (DRM — технологія управління цифровими правами):

Наприклад:

ISBN 978-966-359-001-7 (PDF, Adobe ADEPT DRM, дозвіл на перегляд та створення двох електронних копій)

ISBN 978-966-359-002-9 (PDF, Adobe ADEPT DRM, дозвіл на перегляд та роздрук однієї паперової копії)

ISBN 978-966-359-003-5 (PDF, Adobe ADEPT DRM, дозвіл на перегляд та голосове відтворення тексту)

— електронному виданню в одному форматі з встановленими технічними засобами захисту авторських прав від різних виробників:

Наприклад:

ISBN 978-0-8118-4643-1 (EPUB, Adobe ADEPT DRM)

ISBN 978-0-8118-4644-5 (EPUB, Apple Fairplay DRM)

— електронному виданню в пропрієтарному форматі з встановленим пропрієтарним технічним засобом захисту авторських прав:

Наприклад:

ISBN 978-0-439-33911-7 (AZW, Amazon DRM)

— кожній версії одного й того ж електронного видання зі змінами :

Наприклад:

ISBN 978-966-97385-0-3 (PDF, повна версія)

ISBN 978-966-97385-1-2 (PDF, скорочена версія)

**3.4** Міжнародній стандартній нумерації не підлягають видання з будь-якими обмежувальними позначками (наприклад, видання для службового користування).

**3.5 Міжнародна стандартна нумерація в системі ISBN не поширюється на:**

- періодичні та продовжувані видання (журнали, реферативні журнали й збірники, газети, бюлетені, періодичні та продовжувані збірники (крім видань, визначених у п.3.2), нумеровані щорічники, бібліографічні покажчики, експрес-інформації)<sup>5</sup>;
- рекламні видання;
- товаросупроводжувальні документи;
- аркушеві видання (крім окремих видів);
- нотні видання<sup>6</sup>;
- образотворчі видання, що виходять без титульної сторінки і тексту (зокрема, альбоми та книжки-іграшки без тексту);
- театральні та концертні програми;
- автореферати дисертацій;
- окремі видання нормативних документів: технічні описи, норми, нормативи, патенти, стандарти, преїскуранти, методичні рекомендації та інструкції;
- навчальні програми та плани;
- шкільну документацію (наприклад, класні журнали);
- службову документацію організації;
- календарі (крім календарів книжкового типу);
- бланки, етикетки, формуляри, записники, альбоми для малювання, щоденники;
- видання в картковій формі;
- каталоги (всі без винятку);
- довідники поштової індексації;
- списки абонентів телефонних мереж;
- вітальні листівки;
- аудіо-, відео-, аудіовізуальна продукція (крім окремих видів);

<sup>5</sup> На періодичні та продовжувані видання поширюється Міжнародна стандартна нумерація серіальних видань — ISSN.

<sup>6</sup> На нотні видання поширюється Міжнародна стандартна нумерація нотних видань — ISMN.

**на окремі види електронних документів і ресурсів:**

- електронні дошки оголошень;
- інтерактивні бази даних;
- веб-сторінки;
- рекламні матеріали;
- особисті документи (резюме або особиста справа);
- електронну кореспонденцію;
- ігри;
- розклади, щоденники, журнали;
- слайди, фільми та відеофільми, що не є навчальними або виробничо-практичними посібниками;
- програмні продукти (крім програмних продуктів навчального та інструктивного характеру).

#### **4 Склад і структура ISBN**

**4.1** Міжнародний стандартний номер книги складається з абрєвіатури ISBN (незалежно від мови видання) й тринадцяти цифр.

**4.2** Для позначення цифрової частини ISBN застосовуються арабські цифри від 0 до 9.

Цифрова частина ISBN складається з п'яти груп цифр, три з яких містять різну кількість цифрових знаків, відокремлених один від одного дефісом, а перша і остання група — фіксовану (сталу). Цифрова частина відокремлюється від абрєвіатури ISBN проміжком.

Наприклад:

ISBN 978-966-8602-34-4

ISBN 978-617-508-001-4

**4.3** П'ять груп цифр ISBN розміщуються в такій послідовності:

- 1) тризначний ідентифікатор — префікс GS1 (колишній EAN/UCC) для книг, визначений Міжнародною асоціацією товарної нумерації EAN International (нині — GS1) для використання в межах системи ISBN;
- 2) ідентифікатор групи (країни);
- 3) ідентифікатор видавця;
- 4) порядковий ідентифікатор видання;
- 5) контрольна цифра.

Наприклад:

ISBN 978-966-8602-34-4, де 978 — префікс GS1 для книг; 966 — ідентифікатор України; 8602 — ідентифікатор видавця; 34 — порядковий ідентифікатор видання; 4 — контрольна цифра.	ISBN 978-617-508-001-4, де 978 — префікс GS1 для книг; 617 — ідентифікатор України; 508 — ідентифікатор видавця; 001 — порядковий ідентифікатор видання; 4 — контрольна цифра.
-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

**4.4** Неструктуроване оформлення тринадцятизначного номера неприпустиме. У такому випадку ISBN як Міжнародний стандартний номер книги *недійсний*.

**4.5** Ідентифікатор групи встановлюється Міжнародним агентством ISBN і служить для визначення країни, географічного регіону або мовної області. Україні надано тризначні ідентифікатори — **966 і 617**.

**4.5.1** Ідентифікатор групи може налічувати різну кількість цифрових знаків, але не більше п'яти.

**4.6** Ідентифікатор видавця надає Агентство ISBN. Ідентифікатор видавця разом з ідентифікатором групи ідентифікує видавця на міжнародному рівні.

**4.6.1** Ідентифікатор видавця може бути індивідуальним і збірним. Індивідуальний ідентифікатор надають тільки одному видавцю. Збірний ідентифікатор надають кільком видавцям, які випускають книжкову продукцію несистематично.

**4.6.2** Ідентифікатор видавця може налічувати різну кількість цифрових знаків, залежно від обсягу книжкової продукції, що випускається, але не більше семи.

Видавцям з більшим обсягом випуску книжкової продукції надають ідентифікатор з найменшою кількістю цифрових знаків.

Видавцям з невеликим обсягом випуску книжкової продукції надають ідентифікатор з більшою кількістю цифрових знаків.

Видавці, які використали всі ISBNs у межах наданих ідентифікаторів видавця, отримують новий ідентифікатор видавця.

**4.7** Порядковий ідентифікатор видання ідентифікує конкретне видання. Порядковий ідентифікатор видання надає видавець. Видавцям, яким надано збірний ідентифікатор, повний ISBN встановлює Агентство ISBN.

**4.7.1** Кількість цифрових знаків у порядковому ідентифікаторі видання залежить від ідентифікатора видавця. Порядковий номер книги може налічувати до шести цифр з таким розрахунком, щоб разом з ідентифікатором групи (країни) та ідентифікатором видавця він склався з дев'яти цифр.

Наприклад: ISBN 978-0-11-000222-4

ISBN 978-952-89-8888-5

**4.8** Контрольна цифра завжди має один знак і служить для перевірки правильності написання цифрової частини ISBN.

## **5 ISBN у штриховому коді символіки EAN-13**

**5.1** ISBN ідентичний глобальному номеру товарної позиції GTIN структури EAN/UCC-13.

**5.2** ISBN може бути представлений у вигляді штрихового коду символіки EAN-13:



**5.2.1** Для зазначення додаткової інформації про видання використовується "розширення": 2-х або 5-ти розрядна версія штрихового коду, що призначена для кодування додаткової цифрової інформації (add-on) і розміщується праворуч від основного штрихового коду:



**5.2.2** У "розширенні" у вигляді візуально-прочитуваних цифр над штриховим кодом видавцем може бути зазначена інформація, що відповідає його потребам.

**5.2.3** Кожен видавець відповідає за застосування "розширення".

**5.2.4** Кожен видавець може його використовувати для потреб усередині свого видавництва. У цьому випадку "розширення" починається з цифри 9 (можливі варіанти — 90000-98999).

**5.2.5** На контрольно-касових вузлах у роздрібній торгівлі зчитування "розширення" є необов'язковим.

**5.2.6** У США та Канаді в "розширенні" зазначається ціна на книгу.

**5.2.7** У деяких країнах можуть існувати особливі вимоги щодо додаткової інформації про видання, що подається у "розширенні". Видавцям видань, що призначені для продажу в інших країнах, рекомендовано попередньо з'ясувати наявність таких вимог.

**5.3** Наявність штрихового коду символіки EAN-13 на виданні є обов'язковим.

## **6 Реєстр ISBNs і метадані, що їх супроводжують**

**6.1** Видавці несуть відповідальність за надання національному агентству ISBN метаданих щодо запланованих до випуску видань, яким будуть надані ISBNs.

**6.2** Тип і формат цих метаданих визначає Міжнародне агентство ISBN у співпраці з національним агентством ISBN.



## **7 Розміщення ISBN**

**7.1** ISBN розміщують у нижньому лівому куті звороту титульного аркуша. Якщо титульний аркуш відсутній — ISBN розміщують під випускними даними на останній сторінці.

ISBN наводять у кожній книзі і в кожному зміненому виданні книги, крім того, ISBN наводять унизу четвертої сторінки обкладинки (суперобкладинки) або заднього боку палітурки разом із штрихковою позначкою.

**7.2** ISBN розміщують на ярлику (етикетці) пакування (касети, дискети, компакт-дису), в якому випущено видання.

**7.3** ISBN розміщують на титульному екрані електронного видання.

**7.4** ISBN розміщують у вступних титрах (слайди, фільми, відеофільми, що розповсюджуються як навчальні посібники);

**7.5** ISBN розміщують на кадрі мікроформи, що містить прізвище автора твору та його назву і повторюють на будь-якому пакуванні мікроформи.

**7.6** ISBN в аркушевих картографічних виданнях розміщують у нижній частині поля аркуша або на його звороті. У книжкових картографічних виданнях ISBN розміщують у нижньому лівому куті звороту титульного аркуша.

**7.7** Розмір шрифту для ISBN має бути не менше ніж 9 пунктів (3,38 мм).

**7.8** ISBN у вигляді штрихового коду символіки EAN-13 розміщують у нижньому правому квадраті четвертої сторінки обкладинки чи суперобкладинки книги (пакуванні) або на задньому боці палітурки біля корінця з урахуванням відповідних зон стабілізації навколо штрихкової позначки. Штрихковому позначку не варто розміщувати ближче, ніж 8 мм або далі, ніж 102 мм від будь-якого краю книги.

**7.8.1** Штрихкова позначка на книзі має відповідати номінальним розмірам і не може бути зменшена по висоті.

**7.8.2** Вимоги до побудови штрихової позначки, загальні технічні вимоги та методи контролю щодо якості її друку встановлені чинними державними стандартами та допоміжними інструкціями.

**7.9** У багатотомних виданнях одного твору на кожному з томів наводять один штриховий код на основі ISBN конкретного тому.

**7.10** На виданнях, випущених спільно двома або кількома видавцями, наводять один штриховий код на основі ISBN одного з видавців-партнерів.

## **8 Порядок надання ISBN виданням**

**8.1** Блоки ISBNs розраховує і надає видавцям Агентство ISBN. Блок ISBNs видається видавцям у одному примірнику. Другий зберігається в Агентстві ISBN.

Доцільно вести алфавітну та нумераційну картотеку назв видань з наданими їм ISBNs.

**8.2** Видавці встановлюють порядкові ідентифікатори книг у діапазоні груп чисел, виданих разом з розрахованими контрольними цифрами Агентством ISBN.

**8.3** Кожен видавець застосовує єдину для видань наскрізну (перехідну з року в рік) порядкову нумерацію видань.

*ISBN, наданий одноразово, ніколи не може надаватися повторно.*

**8.4** ISBN надають на стадії підготовки авторського оригіналу.

**8.5** ISBN, наданий запланованому до випуску виданню, не змінюється й ідентифікує це видання й найменування видавця упродовж усього часу його існування. Якщо видання переходить до плану наступного року, за ним залишається наданий ISBN. Якщо видання не виходить з якихось причин, то наданий йому ISBN використовують за узгодженням з Агентством ISBN.

**8.6** Одному виданню надають один ISBN.

**8.7** Другому і кожному наступному перевиданню одного й того самого видання зі змінами надають новий ISBN.

**8.8** Другому і кожному наступному перевиданню одного й того самого видання без змін надають той самий ISBN.

**8.9** Видання, що виходять другими та наступними запусками, а також додатковими тиражами, якщо в них не внесені зміни в назву, зміст чи ілюстрації, мають один і той самий ISBN.

Відомості про порядкові номери запуску або додаткові тиражі зазначають у круглих дужках після відповідних ISBNs.

**8.10** Зміна ціни, якщо це не пов'язано зі змінами у виданні, не впливає на ISBN.

**8.11** Виданню, що випущено як додаток, який вкладається або додається до основного видання, ISBN не надають. Таке видання одержує ISBN, якщо воно випущене в разі потреби окремо і розповсюджується самостійно.

**8.12** Якщо на звороті титульного аркуша подано відомості про попередні видання, то зазначаються також їхні ISBNs.

У репринтному або факсимільному виданні з новими вихідними відомостями та відповідно новим ISBN наводять ISBN попереднього видання з відповідними позначками.

Наприклад: ISBN 978-966-03-0001-9 (раніше було випущене видавництвом "...", ISBN 978-966-01-0001-5).

**8.13** На виданнях, випущених спільно двома або кількома видавцями (зокрема, українськими та зарубіжними), наводять два або кілька ISBN з відповідними ідентифікаторами видавців.

Видавців зазначають у круглих дужках після відповідних ISBNs.

Наприклад: ISBN 978-966-577-002-2 (Мистецтво)

ISBN 978-966-531-013-6 (Абрис)

ISBN 978-966-577-002-2 (Мистецтво)

ISBN 978-0-00-472518-5 (HarperCollins Publishers)

**8.14** Видання, об'єднані однією серією (неперіодичні книжкові серії), повинні мати ISBN серії та ISBN кожної окремої назви, що входить до цієї серії.

Наприклад: ISBN 978-966-95007-0-0 (серія)

ISBN 978-966-95007-1-7

**8.15** Видання, що випускаються одним видавцем різними мовами, одержують різні ISBNs. ISBNs видань іншими мовами у виданні не наводяться.

Наприклад: ISBN 978-966-01-0024-4 — українською мовою

ISBN 978-966-01-0025-7 — німецькою мовою

ISBN 978-966-01-0026-1 — французькою мовою

**8.16** Видання, що виходять у перекладі з однієї мови на іншу, мають ISBN перекладу та ISBN оригіналу. Спочатку наводять ISBN перекладу, під ним — ISBN оригіналу.

Наприклад: ISBN 978-966-01-0024-4 (укр.)

ISBN 978-0-571-09898-9 (англ.)

У збірниках, до складу яких входять твори зарубіжних авторів, узяті з різних видань, наводять тільки ISBN перекладу.

**8.17** У багатотомних виданнях одного твору кожному з томів надають два ISBNs: один — спільний для всіх томів видання і другий — для кожного окремого тому.

Обидва ISBNs наводять у кожному томі багатотомного видання. Спочатку наводять ISBN усього багатотомного видання, а ISBN конкретного тому — під ним із відповідними позначками.

Наприклад: ISBN 978-966-03-0058-3

ISBN 978-966-03-0061-3 (т. 3)

**8.18** Виданням, що є складовими частинами комплектного видання (зібраним у папку, футляр або вкладеним в обкладинку), надають ISBN, спільний для всього комплектного видання та їхні власні ISBNs.

Обидва ISBNs наводяться на кожному виданні, що входить до комплектного видання, спільний ISBN для всього комплекту видання — на папці, футлярі або обкладинці.

Наприклад: ISBN 978-966-97264-0-7

ISBN 978-966-97264-1-4 (окр. вид.)

**8.19** У комбінованому виданні (тобто, якщо до друкованого тексту додають звукозаписи чи відеозаписи на будь-яких фізичних носіях) на кожному компоненті цього видання наводять окремі ISBN.

Наприклад:

*Самовчитель італійської мови. Практичний курс (книга та компакт-диск)*

*Книга* — ISBN 978-966-8345-02-5

*Компакт-диск* — ISBN 978-966-8345-03-7

**8.20** Кожному виданню, яке виходить у складі періодичної нумерованої або продовжуваної серії і має, крім власної назви тому, загальну для всіх томів назву серії, надають власний ISBN.

Серія може мати Міжнародний стандартний номер серіальних видань — ISSN.

Наприклад:

Серія *"Інформаційні технології"*

ISSN 1234-5678

Ткаченко В.І. *Програмні засоби захисту інформації*

ISBN 978-966-7865-01-7

У цьому разі, згідно з ДСТУ 4861:2007 "Інформація та документація. Видання. Вихідні відомості", ISSN наводять повторно на звороті титульного аркуша в лівому нижньому куті та розміщують його під ISBN.

**8.21** Кожному виданню, яке виходить у складі продовжуваного видання і має, крім загальної назви всього продовжуваного видання, власну назву тому (випуску), надають ISBN. Усьому продовжуваному виданню надають ISSN.

Наприклад:

*Екологія моря: зб. наук. пр.*

ISSN 9786-5432

*Вип. № 7: Функціонування морських екосистем*

ISBN 978-966-7865-02-8

## **9 Відповідальність видавців щодо використання ISBN**

**9.1** Видавці зобов'язані чітко дотримуватися порядку надання та використання ISBN.

**9.2** Видавець несе відповідальність за правильний порядок надання, використання і форму наведення ISBN у виданнях.

**ISBN стає непридатним для подальшого використання, якщо:**

- неправильно наведено будь-яку з цифрових груп ISBN;
- відсутня будь-яка цифрова група ISBN;
- наведені зайві цифри чи інші знаки в структурі ISBN;
- цифрові групи неправильно відокремлені одна від одної.

**9.3** В Україні тільки Агентство ISBN уповноважене надавати видавцям ідентифікатори в системі ISBN та відповідні ISBNs.

**9.4** Використовувати ISBNs, які не пройшли реєстрацію в Агентстві ISBN, не дозволяється.

**9.5** Інформувати Агентство ISBN про зміну найменування, місцезнаходження, статусу видавництва (видавничої організації) або його (її) ліквідацію.

**9.6** Агентство ISBN уповноважене вилучати з користувачів системою ISBN тих видавців, які систематично порушують положення Інструкції про порядок надання Міжнародного стандартного номера книги в Україні, зокрема:

- передають надані їм ISBNs у користування іншим видавцям;
- просять у своїх виданнях ISBNs, надані в користування іншим видавцям;

## **10. Інформація про ISBN**

**10.1** Агентство ISBN здійснює інформаційне наповнення та актуалізацію бази даних користувачів систем ISBN. Ці відомості щорічно передаються до Міжнародного агентства ISBN для внесення їх у міжнародну базу даних — **Глобальний реєстр видавців** <https://grp.isbn-international.org/>.

Агентство ISBN готує до випуску довідкове видання "Видавці та книгорозповсюджувачі в Україні", що складається з алфавітного покажчика назв видавництв, видавничих та книгорозповсюджувальних організацій України, а також ідентифікаторів видавців у системах ISBN та ISMN.

**10.2** Перелік помилкових ISBNs наводиться у складі державного бібліографічного покажчика "Літопис книг" (виходить двічі на місяць). Помилкові номери також зазначаються у видавничому бібліографічному покажчику книг та брошур "Нові видання" (виходить щодавно). Це дає можливість видавцям, книгорозповсюджувачам та фахівцям бібліотечної справи вносити відповідні правки в бази даних та інформаційне забезпечення.

**10.3** ISBNs видань, які вийшли у світ, наводяться в бібліографічних покажчиках, на друкованих картках централізованої каталогізації, в інформаційних виданнях системи книгорозповсюдження типу "Books in Print" та різних рекламних матеріалах.